

KLEZMER – en översikt

Den musik vi idag kallar klezmer har sitt ursprung i musik som spelades av judiska musiker i Östeuropa innan första världskriget. Ordet klezmer är en sammansättning av de hebreiska orden kley (instrument) och zemer (sång/ melodi) och betyder egentligen en spelman inom genren: en *klezmer*, eller i plural *klezmerim*.

Klezmermusiken är sekulär och består till stor del av dansmusik, men många melodier är lånade från judisk religiös musik. Musiken hade en central roll i det judiska bröllopet och det finns många låttypen kopplade till olika bröllopsceremonier. Klezmermusikerna var utspridda över stora delar av Östeuropa och influerades och hämtade melodier från olika lokala traditioner. Många reste runt och spelade på olika platser och hade även utbyte med romska musiker.

NÅGRA VANLIGA LÅTTYPEN:

Freylekh: betyder festlig/ glad. En danslåt med varierande tempon, ofta med lånade melodier från judisk religiös musik (t ex Nign)

Bulgar: liknar Freylekh, men är baserad på en traditionell rumänsk dans

Sher: en dans med ryskt ursprung, oft a med många repriser i olika tonarter.

Nign: en melodi som har sitt ursprung i den chassidiska traditionen där man sjunger ordlösa böner.

Hora: en dans i rumänsk stil i den speciella 3/8-takten med betoning på första och tredje slaget. Enligt vissa ligger rytmen närmre en 5-takt.

SKALOR/ MODUS – några vanliga

-**Ahava Raba** (kan stavas på lite olika sätt) eller **Freygish** är en av de vanligaste. Namnet Freygish kommer av att den liknar den frygiska skalan, fast med höjd ters.

-**Mi Sheberakh** (även där många olika stavningar) är också en vanlig skala i klezmer. I Doina (improvisation) är det vanligt att alternera mellan D Freygish och C Mi Sheberakh eftersom de två skalorna har samma tonförråd, men olika grundtoner.

-**Adonoy Molokh** är i grunden en durskala, fast med sänkt sjua.

The image displays three musical staves, each representing a different Klezmer scale. Each staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The notes are numbered 1 through 8 below the staff.

- Ahava Raba:** The notes are G4 (1), A4 (2), B4 (3), C5 (4), D5 (5), E5 (6), F#5 (7), and G5 (8).
- Mi Sheberakh:** The notes are G4 (1), A4 (2), B4 (3), C#4 (4), D5 (5), E5 (6), F#5 (7), and G5 (8).
- Adonoy Molokh:** The notes are G#4 (1), A4 (2), B4 (3), C5 (4), D5 (5), E5 (6), F#5 (7), and G5 (8).

TIPS PÅ VIDARE LÄSNING:

YIVO Institute for Jewish Research: yivo.org
KLEZMERSHACK: klezmershack.com
The Essential Klezmer (bok) av Seth Rogovoy

MUSIKTIPS!

Gamla inspelningar

Naftule Brandwein - "the king of klezmer clarinet". För det gamla härliga raspiga 20-talssoundet med pipiga klarinetter och andra blåsinstrument.

Abe Schwartz - liknande stil, också från 20-talet. Schwartz var bandleader och violinist.

Klezmer revival

Klezmorim - Skön 70-talsklezmergrupp som var med och bidrog till klezmerns revival och spridning till bl.a. Sverige.

Alicia Svigals - fantastisk violinist som har både stilkännedom och känsla. Spelade också i den stilbildande gruppen **the Klezmatics**.

"Kammar-klezmer"

Kroke - otroligt samspelt och dynamisk trio från Polen. Speciellt de tidigare, mer traditionella skivorna rekommenderas starkt!

Doina klezmer - ösigt och skickligt band från Finland.

Krakow Klezmer Band (heter numera Bester Quartet) - Experimentell och suggestiv musik. Mest nyskrivet med inslag av klezmer, tango med mera.

Kolla också in dessa samlingsskivor för att upptäcka fler artister/ grupper:

The rough guide to klezmer

Klezmer music: A marriage of heaven and earth